

**Dr. Reinhold Gestrich,
Ulm, Germania**

**SĂ NE ÎNTOARCEM
LA SFINȚII PĂRINȚI AI BISERICII.
FILANTROPIA
– LUCRAREA IUBIRII CREȘTINE
PRIN CREDINȚĂ**

***Abstract:** Philanthropy defines best the work of the Church in the social area. It is an old strategy of the Christian Church, with roots in the Old Testament, with Christic arguments and patristical completions. Notable, is the work of the St. Basil the Great in "Vasiliad", as a model for the social ministry of Church from all times.*

The philanthropic approach of the Church, today, is savior, for thousands of people, without any help.

Not only bread, but also physical heat defines the philanthropy of the Church, today, but also, providing a path, a meaning, a goal for life, here and beyond: Jesus Christ the Savior.

***Keywords:** philanthropy, social strategy, Vasiliad, social support.*

Preliminarii

Filantropia pentru noi, creștinii, este în primul rând iubirea lui Dumnezeu pentru oameni, dragostea care a izvorât din Dumnezeu și s-a dăruit în persoana lui Iisus Hristos pentru noi, oamenii. Termenul „filantropie“, înțeles cu o asemenea conotație teologică, este o minunată rezumare a Bunei Vestiri din Noul Testament: „*Atât de mult a iubit Dumnezeu lumea...*“. În limba română bisericească, termenul „filantropie“, în al doilea rând, înseamnă lucrarea iubirii creștine pentru semenii.

Pentru a exprima iubirea lui Dumnezeu, cuvântul „filantropie“ (din limba greacă „philanthropia“) este folosit în limbajul teologic ortodox, însă nu este utilizat în terminologia teologică din țările vestice care, nefor-

losind termenul, totuși au aceeași înțelegere despre iubirea lui Dumnezeu, după Noul Testament.

În țările vestice, termenul „filantropie“ a apărut prin secolul XVIII. Definiția de dicționar este aceasta: „Filantropia este o formă personală de convingere și de comportare. Filantropii își dedică viața și averea în mod altruist, pentru a servi celor nevoiași“. În limba germană, cuvântul „filantropie“ nu există în limbajul bisericesc sau teologic. Este folosit într-un sens mai secular. Cuvântul sună puțin demodat la noi, în amintirea unor organizații de binefacere din vechime. Termenul este folosit uneori chiar într-un mod peiorativ, pentru descrierea instituțiilor sau a bogaților care încearcă să facă ceva social.

Însă, pentru limba teologică și bisericească română modernă, acest termen este umplut cu o semnificație specific creștină.

Câteva precizări necesare

Să nu ne gândim că iubirea față de oameni a intrat în lume odată cu creștinismul. A existat de la începutul omenirii. Filantropia a fost importantă în relațiile interumane și la evrei, și la greci, și la romani (a se observa gândirea marilor filosofi stoici); este o parte din umanitatea noastră, o parte din inima tuturor religiilor, și a Islamului sau a Confucianismului și a altora.

Să nu ne imaginăm că religia creștină este o protecție sigură împotriva urii și a violenței față de semenii noștri. Creștinii sunt oameni asemănători sau la fel ca toți oamenii în lume. De asta mizantropia, ura și violența sunt posibile și între creștini. De pildă, în vremea cruciadelor, cavalerii veniți din Italia au ucis creștini ortodocși în Constantinopol, fără niciun drept, niciun motiv. Luăm ca alt exemplu vremea celui de al Doilea Război Mondial, când creștinii germani și români au tolerat formele aberante ale lipsei de dragoste dintre oameni, iar Bisericile creștine nu au protestat, nici Germania, nici România.

A dăruii, a face donații nu este un lucru specific numai între creștini. Nu trebuie să ne gândim că noi deținem filantropia. Lumea întregă face donații la un tsunami sau la o catastrofă atomică, la un cutremur sau la inundație, indiferent de unde provin oamenii afectați sau ajutătorii filantropi.

Filantropia este considerată însă de către societățile din țările moderne ca o tradiție originară, benefică, a creștinilor și a Bisericilor. Din acest mo-

tiv, Bisericile sunt respectate în mod deosebit pentru diaconie, caritate. În Germania acesta este chiar punctul crucial pentru supraviețuirea Bisericilor.

Cred că se înțelege de la sine că diaconia/filantropia este așteptată de la Biserică și că noi, creștinii, așteptăm să facem caritate: să îngrijim văduve și orfani, să îngrijim copii și tineri, să îngrijim bolnavi și săraci, să hrănim pe cei flămânzi și să cercetăm pe cei muribunzi, să vizităm pe cei din închisoare sau pe cei din azilurile de bătrâni, să facem colecte de bani pentru sinistrați și alte trebuințe ale oamenilor. Filantropia este așteptată pentru că, de fapt, este o parte din inima și sufletul creștinismului. Nu există o altă religie unde filantropia joacă un rol mai mare. Ea vine din Dumnezeu Care ne-a arătat-o în persoana lui Iisus Hristos. Este datoria noastră să arătăm iubirea, prin faptele credinței, aproapelui nostru.

Filantropia în Vechiul Testament

În Vechiul Testament, filantropia este bazată pe iubirea lui Dumnezeu către oameni, căci El a încetat cu lucrarea Sa în ziua a șaptea și S-a odihnit, poruncind evreilor să nu muncească nici ei de sabbat: „Să nu faci nicio lucrare, nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici sclavul tău, nici sclava ta, nici străinul care este înăuntrul porților tale“.

Alte citate din Tora, care subliniază această idee, sunt:

Exodul 22, 22: *„La nicio văduvă și la nici un orfan să nu le faceți rău!“*.

Levitic 23, 22: *„Când veți secera holda în pământul vostru, să nu adunați ce rămâne după seceratul ogorului vostru și spicele ce cad de sub secere să nu le adunați, ci să lăsați pe acestea săracului și străinului“*.

Deuteronom 15, 1, 4: *„În anul al șaptelea vei face iertare“*. *„Numai așa nu va fi sărac printre voi; că te va binecuvânta Domnul în pământul acela pe care Domnul Dumnezeuul tău ți-l dă în stăpânire, ca să-l ai moștenire“*.

Deuteronom 24, 14-15: *„Să nu nedreptățești pe cel ce muncește cu plată, pe sărac și pe cel lipsit dintre frații tăi sau dintre străinii care sunt în pământul tău și în cetățile tale. Ci să dai plata în aceeași zi și să nu apună soarele înainte de aceasta, că el este sărac și sufletul lui așteaptă această plată; ca să nu strige el asupra ta către Domnul și să nu ai păcat“*.

Isaia 58, 7: *„Împarte pâinea ta cu cel flămând, adăpostește în casă pe cel sărman, pe cel gol îmbracă-l și nu te ascunde de cel de un neam cu tine“*.

Isaia 61, 1-2: „*Duhul Domnului este peste Mine, că Domnul M-a uns să binevestesc săracilor; M-a trimis să vindec pe cei cu inima zdrobită, să propovăduiesc celor robiți slobozire și celor prinși în război libertate, să dau de știre un an de milostivire al Domnului și o zi de răzbunare a Dumnezeului nostru*“.

Filantropia în Noul Testament

Filantropia este un subiect esențial în faptele și predicile Domnului Iisus Hristos și arată dragostea lui Dumnezeu Care ne-a trimis și a jertfit pe Fiul Său. Acest subiect este prezent în multe versete din Evangheliile și în scrierile pauline. Deosebit de frumoase sunt versetele din epistolele iohaneice, de exemplu, acesta:

I Ioan 3, 16-18: „*În aceasta am cunoscut iubirea: că El Și-a pus sufletul Său pentru noi, și noi datori suntem să ne punem sufletele pentru frați. Iar cine are bogăția lumii acesteia și se uită la fratele său care este în nevoie și își închide inima față de el, cum rămâne în acela dragostea lui Dumnezeu? Fiii mei, să nu iubim cu vorba, numai din gură, ci cu fapta și cu adevărul*“.

Să ne întoarcem la Sfinții Părinți: Filantropia Sfântului Vasile cel Mare

Faptul este bine cunoscut: marele episcop de Cezareea a înființat aziluri pentru săraci și un spital. Acolo au primit ajutor și leproși, și străini, și săraci, și bolnavi din oraș.

Sfântul Vasile spunea: „Având pe Hristos în inimă și suflet, să nu Îl ofensăm pe El întorcând spatele semenilor noștri“.

În predicile sale, Sfântul Vasile cel Mare s-a arătat un orator puternic, în stare să ajungă la inimile oamenilor și să deschidă buzunarele bogățiilor care au făcut donații mari pentru operele filantropice ale episcopului.

În predica sa din jurul anului 368 despre bogăție, el spunea: „La ce dorești să folosești bogăția ta? Vrei să te îmbraci valoros și prețios? Eu zic: o rochie ajunge, și dacă iei un palton deasupra, ai destul. O singură pâine ajunge pentru a umple stomacul tău. Acum, de ce ești trist ca și cum ți-ar fi furat cineva ceva important? Dacă tu împarți bogăția și averea ta, atunci averea îți va rămâne. Dacă vrei să păstrezi doar pentru tine averea ta, atunci ea va scădea din mâinile tale.

Tu spui așa: banii aceștia vrem să-i cheltuim. O parte sunt pentru decorarea casei, o parte pentru haine strălucitoare, o parte pentru călătoriile noastre, și restul îi depunem în trezorerie. Așa ești tu. Pentru viața ta ai nevoie de trăsuri: una pentru familie, una pentru bagaje, a treia trăsura pentru slujitori. Și, în afară de asta, ai baie în oraș, baie la țară, cu marmură strălucitoare, ai vile pentru iarnă și vile pentru vară, ai podeaua din mozaic, iar acoperișul aurit.

Te întreb: ce vrei să răspunzi Judecătorului, tu care îmbraci peretele casei, dar unui om gol nu-i dai haine; tu care împodobești caii tăi, dar nu te uiți la fratele în zdrențe. Unul dintre dulapurile tale cu haine din casa ta ar putea îmbrăca o sută de săraci. Dă jos inelul de pe degetul tău: câți oameni ar fi eliberați de datoriile lor, în schimbul valorii inelului tău!

Cu cât iubești mai mult bogăția, cu atât mai mult ar fi bine să nu lași copiilor tăi nimic ca moștenire, ci mai bine să lași totul pentru ajutorarea săracilor...

Ești bogat sau ești sărac? Poate tu ești sărac. În acest caz, să nu uiți să fii recunoscător. Să știi: ai un frate care este mult mai sărac decât tine. Poate ai hrană pentru 10 zile, el are numai pentru o singură zi. Chiar dacă tu n-ai nimic în casă decât o pâine, trebuie s-o împarți, să-i dai jumătate cerșetorului de la poarta ta...

Să vedeți și păgânii. Printre ei sunt niște triburi cu o lege foarte umană. La ei, tot satul are numai o singură masă, toată lumea din sat mănâncă împreună la masa aceasta, ca o familie. Asemănătoare, cum a fost comunitatea primară creștină din Ierusalim. Proprietatea a fost comună și toți au fost uniți prin iubire și au trăit în armonie“.

Firește, în vremurile Sfântului Vasile cel Mare nu au existat nici asigurare, nici pensie, nici asistarea socială de către stat. Dar e existat un lucru asemănător cu sistemul social de astăzi: un fond de plată pentru săraci.

Filantropia în teologia luterană

Indulgențele au fost vândute între 1200 și 1500 în Biserica Romano-Catolică, pentru a da oamenilor o posibilitate de „a scăpa din Purgatoriu“. Tezele lui Luther împotriva negoțului cu indulgențe, din 1517, au fost cauza sau începutul Reformei.

În cele 95 de teze ale lui Luther poți găsi o expresie foarte clară, că operele de iubire pentru aproapele nostru sunt deosebit de importante:

– 42: Cumpărarea indulgențelor nu este deloc de pus pe aceeași treaptă cu operele de milă și de caritate.

– 43: Cine dăruiește unui sărac face mai mult bine decât cumpărând indulgențe. Omul se îmbunătățește prin operele iubirii creștine; prin indulgențe însă omul nu se face mai bun, ci vrea numai să fugă de pedeapsă.

– 45: Cine vede un nevoiaș și face cheltuieli pentru indulgențe, fără să se îngrijească de acel sărac, cade în dizgrația lui Dumnezeu.

– 49: Tezaurul sau bogăția Bisericii nu sunt „meritele“ Sfinților, ci sunt săracii.

În celebra sa carte „Despre libertatea unui om creștin“, Luther a scris (în anul 1520): „Un creștin este stăpân liber deasupra tuturor lucrurilor, nesupus nimănui – un creștin este un slujitor al tuturor și supus fiecărui om“. Ca om liber nu are de făcut nimic – ca „slugă“ sau „rob“ trebuie să facă foarte mult, de exemplu, filantropie. Aici propoziția tipic evanghelică: faptele pioase nu fac pe un om bun (în fața lui Dumnezeu), dar un om bun sau pios face faptele bune.

Filantropia în Biserica Ortodoxă

Aici trebuie făcută o distincție – distincția între filantropia „centripetală“ și filantropia „centrifugală“. *Centripetală* înseamnă că forțele sunt trase în direcție spre centru, unde se află puterea mare. *Centrifugală* înseamnă că forțele fug din centru în afară, și puterea centrală are un efect puternic acolo, afară. Cred că în perioada comunistă, filantropia ortodoxă a fost o lucrare *centripetală*. În filantropia cu lucrare centripetală, creștinii au fost atrași la mănăstirile ortodoxe unde au găsit sprijin și ajutor. Filantropia ortodoxă în vremurile comuniste avea deci ca punct de greutate lucrarea filantropică a mănăstirilor. Oamenii au venit pe jos la mănăstiri, care erau și sunt locuri deosebite de spiritualitate, de vindecare și de caritate.

La momentul de față suntem însă martori la o explozie *centrifugală* de filantropie ortodoxă. În fiecare eparhie, nu doar la mănăstiri, ci și în mijlocul orașelor și satelor, funcționează deja între 30 și 50 centre de asistență socială. În fiecare oraș au fost înființate instituții de filantropie și așezăminte de ajutor pentru săraci. Mai mult: asistentele sociale „fug“ din centru, se duc la marginea societății, unde și nevoiașii sunt mai lesne de găsit. Și Biserica, de asemenea, caută cooperare exterioară. S-a inițiat, din ambele

părți, și funcționează perfect un sistem de parteneriat cu statul român, care se aprofundează în fiecare an.

***Privire analitică asupra filantropiei
Bisericii Evanghelice din Germania***

În secolul al XIX-lea, după prima industrializare a urmat o mare criză, suportată de populația Europei de Vest. În vremea aceasta, pastorii evanghelici Wichern, Werner, Oberlin au înființat aziluri pentru copiii orfani, cămine pentru ucenici, fabrici cu locuri de muncă pentru săraci. Puțin mai târziu, după 1890, au fost înființate de către Biserică primele cămine pentru copii handicapați mental sau somatic. În secolul al XX-lea, Albert Schweitzer, un pastor evanghelic, care a primit Premiul Nobel pentru pace, a predicat neîncetat în orașul său, Strasbourg, despre filantropie, după modelul Sfântului Vasile cel Mare. El a înființat un spital în pădurile din Gabon, Africa, în 1920.

Astăzi, diaconia este o organizație uriașă în Germania, cu 400.000 angajați. Numărul lor este la fel de mare ca numărul muncitorilor în industria modernă de energie regenerativă în Germania. Sistemul german diaconal are cămine pentru handicapați, aziluri pentru bătrâni, spitale, case pentru oameni fără adăpost, spitale pentru bolnavi de alcoolism, școli pentru copii orbi sau surzi etc. Firește că diaconia presupune și o cooperare strânsă cu administrația de stat; diaconia are nevoie de ajutor financiar din partea statului și cheltuielile de tratament sunt finanțate de stat la fondul special pentru asigurări de sănătate. Mai mult decât o treime din bugetul german de stat este pentru cheltuieli sociale. Din acest motiv, asigurarea socială este importantă și pentru ea contribuie negreșit toți cetățenii germani angajați și angajatori. Statul german modern este un sistem de solidaritate a tuturor, cu toți cetățenii.

De cele mai multe ori, filantropia Bisericii începe din inițiativa unui preot sau a unui credincios care, mai târziu, caută cooperarea cu statul sau cu alte instituții, comunități sau persoane. Un exemplu: Bisericele noastre au început acum 30 de ani un serviciu socio-psihiatric, cu persoane care îngrijesc bolnavi psihic acasă sau în grupuri în apartamentele lor. Este un lucru nou! La început, statul nu a participat la finanțare; acum însă plătește o parte foarte mare din cheltuieli. Sunt multe situații în societate unde îngrijirea statului lipsește sau nu este posibilă. În diaconia Bisericii se gă-

sesc soluții, chiar acolo unde nimeni nu se implică. Biserica a înființat, de exemplu, o organizație pentru străinii care cer azil – li se acordă consiliere, ajutor uman. Statul pedepsește pe străinii fără buletin, care nu au permisiunea de a sta în Germania, dar Biserica îi ajută și încearcă să îi protejeze, în cadrul legii.

În general, suntem altfel decât Biserica Ortodoxă din România – o Biserică fără putere „centripetală“, fără mănăstiri; suntem o Biserică ce are un sistem de filantropie „centrifugală“, cu o iubire a aproapelui care părăsește zidurile bisericești și se duce cât mai mult spre om. Unde este centrul? Este invizibil; este în iubirea și credința din inimile noastre. Așadar, fugind afară, plecăm și vizităm, mergem la locuri unde oamenii au nevoie de sfat sau de un semn al iubirii. Avem duhovnici pentru orbi, surzi, pentru marinari, pentru persoane care muncesc în circuri, chiar pentru persoane care muncesc în industrie sau la marile aeroporturi. Avem persoane care vizitează străinii din clandestinitate sau muribunzii din spitale. Fiecare parohie are un proiect social în Africa sau Asia.

O experiență personală

Am fost pastor în trei parohii diferite, opt ani duhovnic în pușcărie, opt ani duhovnic într-un spital pentru boli generale și opt ani duhovnic într-un spital de psihiatrie. Soției mele nu i-a plăcut că nu am reușit să separ întotdeauna așa cum trebuie viața mea profesională de viața familială. Soția mea și copiii mei au suferit uneori de amestecul dintre profesie și viața personală, privată. De două ori am fost gazdă pentru bărbați eliberați din închisoare, care nu aveau unde să se ducă. Au stat la noi, i-am hrănit, i-am îndrumat, și de două ori au spart ușa de la apartamentul meu și mi-au furat banii. Am invitat la masa mea pacienții din Spitalul Psihiatric. De trei ori am făcut concediile cu astfel de pacienți din spital. M-am gândit că locuința unui pastor trebuie să fie deschisă pentru toți: pentru oamenii fără adăpost, pentru cerșetori, pentru oamenii care au nevoie de un oarecare ajutor, în situații diferite.

Concluzii

Filantropia nu se termină înainte ca toți oamenii să aibă un trai agreeabil. Să ne gândim numai la miliardul de oameni care suferă de foame. Din

această cauză, filantropia nu ajunge niciodată la un capăt al lucrării sale. Osteneala ei va continua atât cât timp lumea există!

Filantropia este dragoste lucrătoare din solidaritate interumană, este iubirea față de aproapele nostru, indiferent dacă aproapele este „aproape“ sau „departe“, dacă este creștin sau păgân.

În timpurile noastre, filantropia trebuie să fie împreună cu lucrarea politică, socială, etică astfel, încât să se realizeze un sistem cu drepturi și șanse egale pentru toți cetățenii.

Creștinii nu pot să spună că filantropia este a lor, că este proprietatea lor. Filantropia este opera a mii de organizații din lumea întreagă, majoritatea fiind seculare, independente de Bisericile noastre.

Dar o Biserică creștină fără filantropie nu este de imaginat, nu poate exista, ar fi o contradicție în sine. Nu putem contrazice cuvântul Domnului. Nu putem alunga inima și sufletul din credința noastră, fiindcă „atât de mult a iubit Dumnezeu lumea“..., ca să împărțim dragostea Sa între oameni. Așa am înțeles de ce Înaltpreasfinția Sa, Arhiepiscopul dr. Casian Crăciun, m-a rugat să prezint această conferință pe tema: „Să ne întoarcem la Sfinții Părinți ai Bisericii. Filantropia – lucrarea iubirii creștine prin credință“.